

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

ECONOMY OF UKRAINE DURING THE PANDEMIC

Севастьяненко О.В., старший викладач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київський національний торговельно-економічний університет

Охріменко А.Ч., студентка IV курсу
факультету міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет

Ця стаття присвячена питанню висвітлення економічного стану України, його аналізу загалом за час впровадження та продовження карантинних заходів у період пандемії COVID-19. У роботі проаналізовано інформаційні джерела в цій сфері на національному та міжнародному рівнях (частково), також досліджено проблеми на вітчизняному ринку праці, а саме: питання щодо масового поширення безробіття в Україні внаслідок пандемії корона вірусу, причини його досить значного зростання та пропозиції щодо усунення цієї проблеми.

Виділено та проаналізовано основні та значні проблеми економічного стану країни на цьому етапі, вказано причини погіршення стану економіки, на думку науковців, а також можливі шляхи протидії згаданим проблемам та боротьби з ними. Проведено комплексний аналіз джерел щодо стану України в період пандемії COVID-19, що становлять базу та інформативну основу роботи. Значна увага приділена питанню стрімкого скорочення Валового внутрішнього продукту (далі – ВВП), а саме причинам його значного спаду та зниженню у відсотках, згідно з консенсус-прогнозом, оприлюдненим Міністерством економіки України, а також дослідженням української економіки в цей період, роботі Німецької економічної команди у співпраці з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій України.

Проаналізовано перспективи боротьби та протидії наслідкам пандемії COVID-19. З'ясовано основні напрями діяльності держави щодо забезпечення стабільності економіки, запобігання так званій «економічній кризі» та боротьби з коронавірусом в Україні в умовах впровадження карантинних заходів. На основі досліджених у статті матеріалів і висловлених думок були сформульовані власні пропозиції та рекомендації з приводу можливих шляхів налагодження економіки в Україні в розумні строки з метою досягнення її рівня хоча би допандемічного періоду, а також заходи щодо її покращення.

Ключові слова: пандемія, COVID-19, економіка, ВВП, протидія, безробіття.

This article is devoted to the issue of coverage and analysis of the economic situation in Ukraine as a whole during the implementation and continuation of quarantine measures during the COVID-19 pandemic. The paper analyzes information sources in this area at the national and partly international level, also examines the problems in the domestic labor market, namely the issue of mass unemployment in Ukraine due to the coronavirus pandemic and the reasons for its significant growth.

The main and significant problems of the economic condition of the country at this stage are highlighted and analyzed, the reasons for the deterioration of the economy are indicated, according to scientists, as well as possible ways to counteract the issues covered and combat them. A comprehensive analysis of the sources that provide and constitute an informative basis for the state of Ukraine during the COVID-19 pandemic. Considerable attention is paid to the rapid reduction of Gross Domestic Product (hereinafter – GDP), namely the reasons for its significant decline and the percentage decrease, as well as on research of the Ukrainian economy in this period, the work of the German Economic Team in collaboration with the Institute for Economic Research and Policy consultations of Ukraine.

Prospects for combating and counteracting the very consequences of the COVID-19 pandemic are analyzed. The main directions of the state's activity to ensure the prevention of the so-called "economic crisis" and the fight against the coronavirus in Ukraine in the conditions of quarantine measures have also been clarified. On the basis of the materials researched in the article, the existing opinions were indicated and our own proposals and recommendations were formulated on possible ways to adjust the economy in Ukraine in a reasonable time before the pandemic period, as well as measures to improve it.

Key words: pandemic, COVID-19, economy, GDP, counteraction, unemployment.

Постановка проблеми. Питання стану економіки в період пандемії є дуже актуальним, адже ми можемо спостерігати за швидкими та різкими змінами ВВП та ринку праці, курсу валют, вартістю медичних засобів та інше. Проблема криється не лише в наступі на Україну інфекції COVID-19, а й в інших аспектах української економіки, про що буде зазначено в цій статті. Досить нагальним є питання висвітлення не правдивої, а зручної статистики, іншими словами, дезінформації. Проте бути переконаним у тому, що хворих осіб або носіїв інфекції серед нас немає та ризик зустрічі з такою людиною дорівнює 0%, неможливо. Важливо визначити саме ті аспекти, котрі стосуються зміни економічного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. порушена проблематика щодо стану економіки України не досліджувалася детально вітчизняними науковцями-правниками, чого не скажеш про питання інформаційно-правового забезпечення протидії коронавірусу в Україні, але різні аспекти державного управління у сфері охорони здоров'я для багатьох дослідників залишаються досить цікавими та актуальними. Такими дослідниками є Б. Волос, З. Гладун, А. Голяченко, Д. Карамішев, В. Лехан, О. Мусій, Л. Пиріг, В. Пашков, Я. Радиш, В. Рудий, А. Степаненко, Г. Стеценко та інші. Що стосується дослідження економіки

України в такий період, то варто згадати Німецьку економічну команду, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, Д. Заха, Р. Кірхнера та Я. Смоляні.

Мета статті – висвітлити економічний стан України в період розпаду пандемії, з'ясувати причини зростання безробіття, зниження ВВП, розкрити проблеми економіки України та віднайти шляхи їх подолання задля відновлення стану економіки, що існував у допандемічний період, і його покращення.

Виклад основного матеріалу. Ні для кого не секрет, що у світі подій, пов'язаних із пандемією COVID-19, Україна та інші країни світу зазнали важких часів. Особливо пандемія позначилась на економіці країни.

В Інтернеті чимало кількість статей саме про скорочення ВВП України. Показники висвітлені різні, але найбільш вражаючим є дослідження Німецької економічної команди у співпраці з Київським інститутом економічних досліджень та політичних консультацій «Економічний вплив пандемії COVID-19 на Україну», котре було оприлюднено в Укрінформі: «Економіка України сильно постраждає через пандемію Covid-19. ВВП скоротиться на 7% у 2020 році в результаті впливу на економіку зовнішніх та внутрішніх шоків. Перед пандемією очікувався приріст ВВП на 3%. За песимістичним сценарієм, який перед-

бачає триваліші карантинні заходи в Україні та сильніші зовнішні шоки, економіка зменшиться навіть на 11,2%», – зазначає текст дослідження [1].

Німецька економічна команда (The German Economic Team – GET) консультує уряди України, Білорусі, Молдови, Грузії та Узбекистану щодо розробки процесів реформ економічної політики та сталого розвитку економіки.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) виступає провідним українським аналітичним центром, який спеціалізується на економічному аналізі та розробці рекомендацій.

За словами консультанта Німецької економічної команди Д. Заха, котрий також виступає провідним автором дослідження, основною причиною різкого скорочення ВВП є поєднання внутрішніх і зовнішніх шоків внаслідок жорстких карантинних заходів, а одним із головних шоків для економіки України є падіння обсягів грошових переказів з-за кордону: «Перекази з-за кордону є важливою частиною доходів людей, і в Україні частка цих переказів досягає 8% від ВВП. Ці надходження з-за кордону дуже постраждають, бо в інших країнах також скорочується діяльність у сфері послуг, де працює багато людей з України. У нашому дослідженні ми орієнтувалися на дані Світового банку і дійшли висновку, що зменшення грошових надходжень з-за кордону цього року становитиме приблизно 28%» [1].

Водночас Мінекономіки оприлюднило консенсус-прогноз із падінням ВВП на 4,2% (хоча очікувалося зростання на 3,7%), прискорення інфляції до 8,7% за підсумками року замість очікуваних 6,4%. Також попереду зменшення експорту товарів і послуг на 5,5% (до 59,9 млрд дол. США), а імпорту – на 10% (до 68,2 млрд дол.). Значно погіршився прогноз щодо середньорічного курсу гривні – із 27 грн/дол. до 29,5 грн/дол. Це означає, як наголошують ЗМІ, що в другому півріччі курс, можливо, сягне 30,5 грн/дол. При цьому, згідно з урядовим прогнозом, цьогорічна середня заробітна плата працівників в Україні сягатиме 11 тис. грн, замість очікуваних 12,5 тис., а рівень безробіття становитиме 9,4% [2].

Уряд прогнозував досить незначне економічне погіршення країни, розраховуючи саме на нетривале продовження карантину в Україні. На початку введення надзвичайного стану й заходів обмеження задля безпеки населення його прогноз передбачав саме уповільнення розвитку світової економіки через падіння світових цін на основні вітчизняні експортні товари. Згодом Україною були прийняті жорсткі превентивні заходи з метою обмеження поширення COVID-19 – жорсткий карантин, що стало суттєвою підставою для перегляду прогнозу-2020. Прогноз було переглянута та затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2020 р. № 253. Урядовий макропрогноз передбачає у 2020 р. падіння ВВП на 4,8% [3].

Питання спаду ВВП України – це не єдине питання, яке турбує уряд та населення. Значно змінився та зазнав негативу ринок праці в Україні. Саме через пандемію COVID-19 відбулися зміни на вітчизняному ринку праці, наприклад, щодо фактичного скорочення зайнятості в Україні, зростання кількості безробітних в Україні, зменшення кількості українців, що працюють за кордоном, іншими словами, трудових мігрантів, зменшення доходів населення України від продажу своєї робочої сили та самозайнятості через зменшення зарплати, втрати роботи та доходів ФОП (фізичних осіб – підприємців) [4].

Проте, за словами колишнього голови Національного банку України Я. Смоля, здебільшого проблеми українського ринку праці пов'язані не з COVID-19, адже він виділив низку нагальних проблем цього ринку, котрі з'явилися ще до початку пандемії COVID-19 у світі: «По-перше, роками однією із системних проблем української економіки була невідповідність навичок претендентів тим вимогам, які встановлюють роботодавці. По-друге, низька продуктивність праці. По-третє, скорочення та старіння населення. По-четверте, трудова міграція. По-п'яте, низький рівень

участі жінок у робочій силі». Яків Васильович також зауважив: «Рівень безробіття в Україні сягне свого максимуму в другому кварталі 2020 року на тлі пандемії коронавірусу. Він становитиме близько 11,5%». Пандемія, на мою думку, в цьому сенсі є так званою фінальною точкою, котра стала не тільки поштовхом виникнення нагальних проблем, а й явним вираженням тих проблем, що вже існують [5].

Чому проблема ринку праці виникла саме в цей час? По-перше, Україна впроваджувала режим надзвичайної ситуації в усіх областях країни задля максимальної мобілізації ресурсів та захисту здоров'я населення, а згодом лише адаптивний карантин, внаслідок чого було введено обмежувальні заходи: тимчасове зупинення авіаційного і залізничного сполучення, припинення міжміських та закордонних автобусних перевезень. По-друге, були введені домашня ізоляція, соціальне дистанціювання осіб віком понад 60 років, обмеження відвідування парків та інших зон відпочинку. По-третє, було сформовано Стабілізаційний фонд держави для оперативних закупівель медичного обладнання; збільшено виплати лікарям, задіяним у боротьбі з коронавірусною інфекцією; пришвидшені процедури здійснення всіх необхідних для подолання епідемії, проведення тестів засобів тощо. І найвпливовіше для ринку праці – тимчасове призупинення діяльності багатьох підприємств, малого бізнесу, господарств та інших сфер діяльності задля уникнення поширення хвороби.

Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування у своєму консенсус-прогнозі зазначає, що Україна має формувати власну антикризову політику, адже з позиції сьогодення складно оцінити майбутні зміни і ще складніше спрогнозувати тенденції та спланувати відповідні дії на короткострокову перспективу, адже тривалість пандемії значно впливає на рівень економіки. За ініціативи Мінекономіки було отримано відповіді від ключових експертів щодо питань, як швидко економічні системи зможуть відновитись, які ВЕД найбільше постраждають тощо [6].

Висновок. Нині важко визначити період закінчення карантину та зникнення хвороби, адже, згідно зі статистикою захворювань та зонування в Україні, що міститься на сайті Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), щодня з'являються нові випадки захворювання, кількість яких дійсно вражає.

Станом на 3 листопада 2020 р. за останню добу найбільша кількість підтверджених випадків зареєстрована у м. Київ (789 випадків) [7], хоча в Україні ухвалено низку законів, котрі мають на меті створювати умови для запобігання поширенню на території України COVID-19.

Незважаючи на це, пандемія набирає обертів, адже велику роль також відіграє людський фактор, наслідки якого впливають на сфери нашого життя, а особливо на економіку країни, адже експерт Німецької економічної команди, яку ми згадували на початку, зазначає: «Що довше триватиме карантин, внаслідок якого закриваються підприємства, то повільнішим буде відновлення протягом наступних років, але для того, щоб профінансувати витрати, які з'являються внаслідок кризи, важливо продовжувати співпрацю з Міжнародним валютним фондом – це дасть змогу Україні фінансувати її власний бюджет, а також покращить її доступ до фінансових ринків».

Саме тому, на мою думку, дотримання карантину, самоізоляції є важливим, адже значна кількість коштів йде на лікування інфікованих на COVID-19 осіб, через що виникає питання: «Звідки держава бере кошти?». Відповідь на це питання така: держава намагається уникнути поширення вірусу шляхом введення надзвичайного стану в Україні, тому всі кордони були зачинені, експорт та імпорт товарів припинено, діяльність великих підприємств та виробництв зупинена, а також малого бізнесу.

Фактично в цей період державна економіка пішла на спад через відсутність будь-яких взаємозв'язків з іншими країнами та всередині держави, а кількість хворих збільшувалась щодня. Саме тому економічна сфера зазнала значного удару.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дослідження ВВП України в період пандемії COVID-19. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3029680-cerez-pandemiu-vvr-ukraini-znizitsa-na-7-doslidzenna.html>
2. Консенсус-прогноз Міністерства економіки України щодо падіння ВВП. URL: https://ukr.lb.ua/economics/2020/04/17/455574_minekonomiki_oprilyudnilo.html
3. Про внесення змін до постанови КМУ від 15 травня 2019 року № 555 : Постанова КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/253-2020-%D0%BF#Text>
4. Ситуація на вітчизняному ринку праці в умовах пандемії. *Центр дослідження соціальних комунікацій НБУВ*. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4942:situatsiya-na-vitchiznyanomu-rinku-pratsi-v-umovakh-pandemiji-2&catid=64&Itemid=376#:~:text=%D0%97%D1%96%20%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B1%D0%BE%D0%BA%D1%83%2C%20%D1%84%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96%20%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE,%2C2%20%25%20%D1%83%202019%20%D1%80.
5. Прогноз НБУ щодо рівня безробіття. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/nbu-prognozuye-pik-bezrobittya-v-drugomu-kvartali-349230_.html
6. Україна у 2020–2021 роках: наслідки пандемії. Консенсус-прогноз Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=454cd56e-90c6-467b-9dd2-82f9dad87e0a#page8>
7. Оперативна інформація про поширення коронавірусної інфекції 2019-nCoV від МОЗ. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-ncov>.